

یادداشت‌های یک آموزگار

«دشمن»

نویسنده: دیوید کالی (Davide Cali)،

تصویرگر: سرژ بلوک (Serge Bloch)

مترجم: پژمان کاظم اصلانی

۱. درباره‌ی کتاب «دشمن»

«دشمن» کتابی تصویری است که در روزگار ما نوشته شده. مخاطب آن بزرگسالان و کودکان هستند (کودکان پایه‌های پنجم و ششم دبستان به بالا).

این کتاب دستاورد همکاری یک نویسنده و یک تصویرگر فرانسوی است که هریک، در پیوند با کار خود، جایزهای بسیاری را دریافت کرده‌اند. در واقع «دشمن» نوشته‌ای شاعرانه و ژرف، مانند سبک «شازده کوچولو (شهریار کوچولو)» اثر جاودانه‌ی «آنتوان دو سنت اگزوپری» است.

داستان، درباره‌ی جنگی است - که هر جنگی و در هر کجا می‌تواند باشد - و روایتگر آن سربازی است که از تنهایی‌ها، محرومیت‌ها، ترس‌ها، خشم‌ها و سرانجام عزمش برای این که به سهم خود به این جنگ پایان دهد، می‌گوید.

این سرباز در کنکاش میان عواطف و احساس‌هایش درباره‌ی جنگی که از دید او بی‌دلیل ادامه یافته و گویا پایانی هم ندارد، به این نتیجه می‌رسید که شاید دشمنش - چنان که به او گفته بودند - انسانی وحشی و بدون احساس‌های انسانی نیست. شاید او نیز مانند خودش، تنها سربازی ترسیده و خسته باشد که به سبب تبلیغات، پایش به این جنگ باز شده است.

تصویرهای هنری بسیار زیبا و فراموش‌نشدنی کار شده از سوی تصویرگر کتاب، سرژ بلوک، آمیخته‌ای از کولاژهای عکس، طراحی به کمک خط‌های ساده و بهره‌گیری استادانه از فضای سفید - این کتاب را برای صاحب‌نظران این حوزه که به دنبال کتاب‌های تصویری با بیش‌ترین کیفیت هستند، اثری فاخر و جذاب ساخته است.

در روزگاری که جنگ‌ها و درگیری‌های فراوانی رخ می‌دهد و همواره در انتظار آغاز جنگ تازه‌ای هستیم – به‌ویژه جنگ‌هایی که کشور استرالیا در آن‌ها حضور فعال دارد – کتاب‌هایی اینچنین، به ما این نوید را می‌دهند که روزی جنگ و خشونت جایش را به صلح، مهربانی و تفاهم خواهد داد.

۲. یادداشتهایی برای آموزگاران و پدران و مادران

«دشمن» کتابی ژرف و جذاب است که در مدارس و هنگام بحث و گفت‌وگو درباره‌ی موضوع‌های گوناگون، از آن می‌توان بهره‌برد. برای نمونه، آموزش زبان انگلیسی، تاریخ، جغرافیا و گفت‌وگو درباره‌ی موضوع‌هایی در پیوند با پناهندگان، بررسی مشکلات جهانی، اخلاق، آموزش‌های مذهبی و فلسفه.

الف. بحث کلی

از این کتاب برای آغاز بحث درباره‌ی موضوع‌های گوناگونی می‌توان بهره‌برد. برای نمونه:

۱. چرا نویسنده، صحرا را به‌عنوان مکانی که جنگ در آن رخ می‌دهد، برگزیده است؟

۲. این کتاب به ما درباره‌ی «اخلاق در جنگ» چه می‌گوید؟

۳. داستان درباره‌ی ماهیت جنگ چه می‌گوید؟

۴. داستان درباره‌ی ماهیت دشمن، چه می‌گوید؟ (آیا در این داستان بیش از یک دشمن

حضور دارد؟)

۵. داستان درباره‌ی نقش تبلیغاتِ حکومت‌ها در جنگ، چه می‌گوید؟

۶. داستان درباره‌ی ملی‌گرایی و میهن‌پرستی چه می‌گوید؟

۷. دیدگاه یک سرباز درباره‌ی اقتدار ملی چیست؟

۸. داستان درباره‌ی ماهیت نفرت انسان‌ها از یکدیگر چه می‌گوید؟

۹. داستان درباره‌ی به پایان رساندن یک جنگ که چه اندازه سخت یا آسان است، چه

می‌گوید؟

۱۰. داستان درباره‌ی توانایی فردی یک نفر چه می‌گوید؟

۱۱. داستان درباره‌ی اهمیت اندیشیدن و تأمل چه می‌گوید؟

۱۲. داستان درباره‌ی این که خودمان را جای کس دیگری بگذاریم و از دید او جهان را نگاه

کنیم، چه می‌گوید؟

۱۳. داستان درباره‌ی به‌آسانی مسلط شدن بر افراد دیگر یا زیر سلطه‌ی دیگران رفتن، چه

می‌گوید؟

۱۴. داستان درباره‌ی زیر سؤال بردن منابع اطلاعاتی ما - در هر زمینه - و شک در آن‌ها،

چه می‌گوید؟

۱۵. داستان درباره‌ی ترس ما از انسان‌های بیگانه یا متفاوت از ما، چه می‌گوید؟

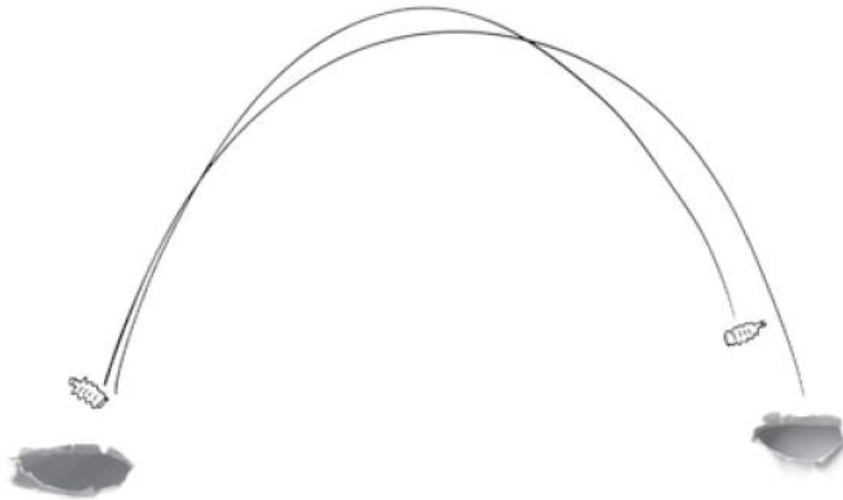
۱۶. اگر سربازی از ادامه‌ی جنگیدن پرهیز کند، چه پیامدهایی در انتظار او خواهد بود؟ تا

کنون در واقعیت این اتفاق رخ داده است؟ در چه وضعیتی این کار توجیه‌پذیر است؟

ب. پرسش‌های ویژه

برای دانش‌آموزان - که به سن و سال آنان وابسته است - پرسش‌های ویژه‌تری را می‌توان مطرح کرد:

۱. با توجه به صفحه‌ی نخست کتاب، کدام سرباز راوی داستان است؟ دلیل‌تان را بگویید.
۲. چرا سرباز از این که دشمن بفهمد او چه کار می‌کند، آن قدر می‌ترسد؟
۳. از دیدگاه سرباز، همانندی‌های او و دشمنش چه چیزهایی هستند؟
۴. تفاوت‌ها و ناهمانندی‌های میان این دو نفر چیست و او چگونه به این تفاوت‌ها پی برده است؟
۵. سرباز در چه نقطه‌ای از داستان، درباره‌ی افکار دشمن خود می‌اندیشد؟
۶. چرا این اتفاق باید رخ دهد؟
۷. سرباز در چه نقطه‌ای از داستان به این باور می‌رسد که جنگ باید متوقف شود؟ چرا؟ چرا او به ستاره‌ها باید نگاه کند تا برخی مفاهیم را بفهمد؟
۸. چرا سرباز ناگهان به این باور می‌رسد که جنگ باید به پایان برسد؟
۹. سرباز چه هنگام درمی‌یابد دشمن او نیز مانند خودش می‌خواهد جنگ پایان یابد؟
۱۰. پس از این که سرباز این نکته را درمی‌یابد، تصمیم می‌گیرد چه کاری انجام دهد؟
۱۱. تصویر صفحه‌ی پایانی کتاب چه معنایی دارد؟ چه اتفاقی روی داده است؟ نویسنده و تصویرگر می‌خواهند چه چیزی را به شما بگویند؟

۱۲. این کتاب در انتقال پیام خود چه اندازه موفق بوده است؟ آیا پیام این کتاب برای شما سودمند است و با زندگی شما پیوند دارد؟ توضیح دهید.

۱۳. جنگ موضوعی جدی است، ولی این کتاب درجه‌هایی از شوخی نیز دارد. نویسنده و تصویرگر کتاب چگونه از طنز برای پیش بردن روند داستان بهره برده‌اند؟ به نظرتان چرا این روش را به کار برده‌اند؟

۱۴. داستان مانند یک افسانه بازگو شده است، چگونه یک افسانه به حقیقت می‌تواند بپیوندد؟ داستان افسانه‌ای چیست؟

۱۵. آیا داستان دشمن را در قالب هنری دیگر - برای نمونه نمایش‌نامه - می‌توان درآورد؟

پ. پرسش‌هایی درباره‌ی هنر بصری به کار رفته در کتاب

۱. آیا داستان بدون تصویرسازی‌های سرژ بلوک، روایت‌پذیر است؟ تفاوت میان این داستان، با تصویر یا بدون آن چه خواهد بود؟ تصویرگری چه چیزی را به داستان افزوده است؟
۲. نقش فضای سفید در آثار سرژ بلوک در این داستان چیست؟ این تصویرسازی‌ها چه تأثیری بر خواندن متن می‌گذارد؟ اگر به جای فضای سفید در تصویرها، پس‌زمینه‌ی رنگ سیاه به کار می‌فت، برای داستان چه پیشامدی رخ می‌داد؟
۳. صفحه‌ی نخست را با صفحه‌ی پایانی کتاب بسنجید، آیا در آن‌ها تفاوتی می‌بینید؟
۴. چه تکنیک‌های مختلفی را تصویرگر در این کتاب به کار برده است؟ (برای نمونه کولاژ و نقاشی با مداد) چگونه این تکنیک‌ها به تفسیر داستان کمک می‌کنند؟

۳. درباره‌ی نویسنده و تصویرگر کتاب

نویسنده

دیوید کالی، زاده در کشور سوئیس است. او یکی از خلاق‌ترین نویسندگان اروپایی در گستره‌ی ادبیات کودکان است و در بسیاری از محفل‌های ادبی و حرفه‌ای، تحسین شده است. دیوید

کالی نویسنده‌ی دوازده کتاب تصویری مانند «بابای اندازه‌گیر»، با تصویرگری «آنا و لورا کانتون» (Anna-Laura Cantone)، «من مشتاقم»، با تصویرگری سرژ بلوک است.

در سال ۲۰۰۵، کتاب من مشتاقم، «جایزه بائوباب» (Baobab) را از سوی روزنامه معتبر «لوموند» (Le Monde) برای «خلاقیت به کار رفته در این کتاب»، دریافت کرد. این کتاب همچنین «جایزه باچلدر (Batchelder)» را به‌عنوان بهترین کتاب کودکان ترجمه شده به انگلیسی، از سوی «انجمن کتابخانه‌های آمریکا (ALA)» دریافت کرد.

اکنون کتاب‌های دیوید کالی در پانزده کشور جهان منتشر شده است. و اکنون در جنوب ایتالیا زندگی می‌کند، و به زبان فرانسوی می‌نویسد. «دشمن» پس از کتاب پدر اندازه‌گیر، دومین کتاب او است که در استرالیا و نیوزلند منتشر می‌شود و دومین همکاری او با سرژ بلوک نیز است.

تصویرگر

«هنگامی که برای نخستین بار متن کتاب دشمن را خواندم، متوجه شدم تصویرگری این کار، کار خودم است. من همه‌ی چیزهایی را که دیوید کوشیده بود در داستانش بگویند، فهمیدم -

حتی بیش‌تر از متن آن - یعنی مفهومی که در ذهن دیوید گذشته و نتوانسته بود روی کاغذ بیاورد. من در شهر «آلزاس» - شهر مرزی میان فرانسه و آلمان به دنیا آمده‌ام. این شهر سه جنگ، از جمله دو جنگ جهانی را تجربه کرده و در دوره‌های گوناگون جزو یکی از این دو کشور بوده است. چه چیزی باعث شده است که اجدادم، سپس پدر بزرگ و مادر بزرگم و پس از آن‌ها پدر و مادرم، با لباس فرانسوی، سپس با لباس آلمانی و دوباره با لباس فرانسوی بجنگند؟ از سوی دیگر من یهودی‌ام و این تفاوت در مذهب، تاریخچه‌ی تلخ دیگری را درباره‌ی رویارویی با آلمان نازی، به یاد من می‌آورد.

همه‌ی این‌ها که گفتم، دلایل خوبی برای من هستند که نسبت به اندیشه‌های ملی‌گرایانه و جنگ‌طلبانه، «واکسینه» شده باشم. یا دست‌کم، دیگر به این اندیشه‌ها اعتماد نمی‌کنم. متن داستانی که دیوید نوشته است، به‌طور کلی از این اندیشه‌های جهان‌وطنی سرچشمه می‌گیرد. به دلایلی که گفتم، تصمیم گرفتم بر روی این متن کار کنم. این متن برایم مانند یک نمایش بود، زیرا ساختاری کاملاً تئاتری دارد: دو سوراخ روباه [۱] که درون هریک از آن‌ها، سربازی است که یکی از آن‌ها را تا پایان داستان هرگز نمی‌بینیم و تک‌گویی (مونولوگ) طولانی که در داستان جریان دارد و بس. من این ایده را با بهره‌گیری از عناصر در پیوند با کاغذ، مانند سوراخ کردن یا بُرش زدن آن، انجام دادم. همه‌ی این عناصر باید روی یک کاغذ بزرگ انجام می‌شد، زیرا داستانی که قرار بود روایت کنیم، داستان بزرگی بود.»

سرژ بلوک، متولد سال ۱۹۵۶، یکی از تصویرگران برجسته‌ی نسل خودش است. او در جایگاه تصویرگر، بیش‌تر در نشریه‌های «واشنگتن پُست»، «وال استریت ژورنال»، «شیکاگو تریبون»، «نیویورک تایمز»، «لس آنجلس تایمز» و همچنین مجله‌های «تایم» و «نیویورک» فعالیت

دارد. این هنرمند سرشناس، از سوی «جامعه‌ی تصویرگران آمریکا» برنده‌ی نشان طلا شده است.

او اکنون به‌همراه همسر و پسرش، در پاریس زندگی می‌کند. او از پسرش برای ساختن شخصیت ابرقهرمان یکی از کتاب‌های تصویری‌اش به نام «سمسام» الگوبرداری کرده است. اکنون تلویزیون ملی فرانسه این کتاب تصویری را به یک سریال پویانمایی تبدیل می‌کند. همکاری پیشین او با دیوید کالی - در کتاب من مشتاق - جایزه‌های فراوانی را برای هر دوی آنها به ارمغان آورد. بخشی از ایده‌ی آثار هنری خلق شده در کتاب دشمن، از آثار باستانی موزه «جنگ بزرگ» در شهر «پرون» فرانسه، الهام گرفته شده است

www.historial.org/us/home_b.htm

۴. درباره‌ی «سازمان بین‌المللی عفو استرالیا»

کتاب دشمن با همکاری سازمان بین‌المللی عفو استرالیا منتشر می‌شود. این سازمان جنبشی مستقل در سراسر جهان است که برای پشتیبان از حقوق بشر در سطح جهان مبارزه می‌کند. سازمان عفو بین‌الملل در بیش از صدوپنجاه کشور، و بیش از یک میلیون و هشتصد هزار عضو دارد. اعضای این سازمان مردم نهاد، برای پیشرفت فرهنگی یکپارچه، که در آن به حقوق بشر احترام گذاشته و پشتیبان همگان باشد، کوشش می‌کنند.

چشم‌انداز سازمان عفو بین‌الملل، ساختن جهانی است که در آن هر فرد دارای همه‌ی حقوق آمده در «اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر» و دیگر معیارهای جهانی در پیوند با حقوق فردی و اجتماعی باشد. این سازمان بر پشتیبانی بی‌طرفانه و همگانی از حقوق بشر تأکید دارد.

ترجمه‌ی نوشته آمده روی پیشانی‌بند: انگلستان: سیاست‌های یک بام و دو هوا را درباره‌ی

شکنجه‌ی افراد کنار بگذارید

سازمان عفو بین الملل به همراه مردم استرالیا و کشورهای منطقه، در راستای احترام به حقوق بشر و پشتیبانی از کسانی که به آنان تعرض شده است، به فعالیت می‌پردازد. پویش‌های برپا شده از سوی این سازمان، برای همه‌ی انسان‌ها است؛ خواه کسانی باشند که در کانون توجه رسانه‌ها هستند و یا کسانی که در زندانی مخفی، در یکی از نقاط دوردست جهان زندانی‌اند. ما برای این کار کسانی را گرد می‌آوریم، پژوهش می‌کنیم، پویش راه می‌اندازیم و برای رسیدن به هدفمان، از مردم، نیکوکاران و ارگان‌های مرتبط، پول جمع‌آوری می‌کنیم. ما فرهنگی را ترویج می‌کنیم که در آن حقوق بشر ارزشمند است و از آن پشتیبانی می‌شود.

سازمان عفو بین الملل، درباره‌ی موضوع‌های در پیوند با حقوق بشر، مانند «جنگ با تروریسم»، پوشش‌های گوناگونی را راه‌اندازی کرده است. موضوعی که بیش‌ترین پیوند را با کتاب دشمن دارد، همین موضوع جنگ با تروریسم است. از این رو، این کتاب - همچون کالایی فرهنگی که در راستای کاهش جنگ و تنش میان انسان‌ها به ما کمک می‌کند - زیر پوشش این سازمان جا گرفته است.

پس از رخدادهای غم‌انگیز ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱، از سوی گروه‌های مسلح و برخی دولت‌ها در جهان، به حقوق بشر بی‌توجهی و گاه حمله شده است. سازمان عفو بین‌الملل قساوت‌هایی را که گروه‌هایی مانند «القاعده» نسبت به شهروندان خود و دیگر کشورها انجام داده‌است، محکوم می‌کند. باور قطعی ما این است که کسانی که مرتکب این خشونت‌های ظالمانه و جنایتکارانه می‌شوند، باید عادلانه محاکمه شوند.

در وضعیت امنیتی تازه‌ای که بر جهان حاکم است، برخی دولت‌ها حقوق بشر را نقض کرده‌اند و به آن بخش از معیارهای بین‌المللی که از مردم در برابر سوءاستفاده محافظت می‌کنند، پایبند نیستند. برخی دولت‌ها نیز این معیارها را به‌عنوان بهانه‌ای برای آزار و اذیت مخالفان سیاسی خود به‌کار می‌برند. تضمین احترام به حقوق بشر، تنها راه برای حفظ امنیت پایدار است.

ترجمه متن شعارنوشته: «هیچ امنیتی بدون احترام به حقوق انسان‌ها شکل نمی‌گیرد»

پی‌نوشت:

۱. گودالی که سربازان برای در امان ماندن از ترکش‌های انفجار و تیرهای مستقیم دشمن در

زمین می‌کنند. مترجم

متن انگلیسی این ترجمه را در پیوند زیر می‌توانید بخوانید:

http://www.wilkinsfarago.com.au/Enemy_teachers_notes.pdf